

49. ԱՆՁԳԱՄ ԿՆԻԿԸ

Կըլնի, չիլնի մի մարդ, մի կնիկ: Սրանք շատ քյասիր, անճար են ընում: Մարդը էթում էր սրա-նրա կուշտը ֆահլություն անում, հոտաղություն անում, յա էթում էր հանդը, չոփ-մոփ հավաքում, թիթեն հավաքում, տանում ծախում, մի քանի շալի աշխատում, բերում օղլուշաղը պահում: Մի խոսքով, մարդը շատ աշխատավոր մարդ էր. համա կնիկը ընե՛նց մի անդգամ, ընե՛նց մի աստու էրեսիցը թափած, ընե՛նց մի տնաքանդ, որ էլ չեմ կարա ասի:

Աստու իրան օրը մարդի յախեն էր կանում.— Ա՛յ մարդ,— ասում էր,— զնա՛ ինձ հմար է՛ս առ, է՛ն առ. զնա է՛ս բե, է՛ն բե. է՛ս շթին չեմ հավանում, է՛ն շթիցը բե:

Ըսենց խեղճ մարդին դարդավարամ էր արե, թողե:

Մեռնում էր կնկանը խրատելուն.— Ա՛յ կնիկ, ախար ըսենց չիլնի. տենում ես քյասիր, օրեն հացի մուրացկան ենք, անջախ ենք ծերը ծերին հասցնում, զլուխ պահում, պտի մեր յորդաննու գյուրա ոննեռա մեկնեմ:

Համա ո՛ւմ ես ասում. նա հենց իրա էշն էր քշում: Վերջը որ շատ մարդի աֆաթն առավ, մարդը միտք արեց, զլուխն առնի, մի դհով էթա, բալի կնկա ձեռիցը պրծնի: Օրեն մի օրը մի քիչ հաց-մաց վե կալավ ու յա՛լլա՝ դռն դուս:

Գնաց, զնաց, զնաց, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, դուս էկավ

մի շուրջ, յարանի տեղ: Ըսենց մտքի հեննա ընկած էթում էր, բիրդան տեհամ¹ հրեն գեննին մի եքա կոլու քար: Ճըռընչալեն էդ քարը բանձրացրեց, եդ քցեց՝ տեհամ տակին: Ըհը՝, մի խոր, անտակ ֆոր, միջիցն էլ մի դըժվըժոցի, դալմադալի ձեն ա գալի: Վախլությունիցը էն սհաթը քարը էլ եդ դնում ա ֆորի բերնին:

«Էս լավ էլավ,—ասում ա ինքն իրան,—սրանից էլ լավ տեղ չկա. էթամ կնկանս խարլությունով բերեմ քցեմ ըստե, բալի մի հետ յախես ազատվի նրա ձեռիցը»: Թողաց, էկավ տուն:

— Ա՛յ կնիկ,—ասեց,—ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց բան, ըսօր դնացել ի հանդը շոփ հավաքելու. տեհա՝ գեննին մի կոլու քար վեր ընկած ա, բանձրացրի քարը, ի՛նչ տենամ՝ մի եքա ֆոր, մեջը լիքը խաղինա՝ էլ ոսկե մատանքնե՛ր¹, էլ մարգարտնե՛ր, էլ մարջանե՛ր ու հազար մի շուտա թանկագին քարեր. քոմմա ընենց ֆըրֆըրահար ին գալի, պսպղում, որ մարդի քեֆ ին բերում:

— Ղո՛րթ,—հարցնում ա կնիկը:

— Ղո՛րթ: Չես ավատում, է՛թանք տես:

— Է՛թանք,—ասում ա կնիկը:

Մարդ ու կնիկ առավոտը գշերով-գշերհանա վեր են կենում, մի էրկեն պարան վեր ունում, ճամփի հմար պաշար վեր ունում, ընկնում ճամփա: Գալիս են, գալի, հասնում են էդ ֆորի դրաղը: Մարդը քարը բանձրացնում ա:

— Ա՛յ կնիկ,—ասում ա,—բե՛ պարանը կապենք մեջքս, կախ ըլնեմ ֆորը, ի՛նչ կա չկա, հավաքեմ, դուս գամ:

— Զէ՛, ա՛յ մարդ, ես պտի կախ ըլնեմ. դու կէթաս լավ զագերը վե կունես, փսբըր կթողաս ինձ:

Քոռն ի՛նչ կուզի՝ էրկու աչք: Զաթի մարդն էլ հենց էս էր ուղում: Բերեց պարանը կապեց կնկա մեջքը, կախ արեց ֆորը: Հենց որ հասավ անտակը, մարդը պարանի տուտը ձեռիցը բաց թողաց: Նննա բերեց էն քարը էլ եդ դրեց ֆորի բերնին, որ դուս չգա:

— Զըհա՛նդամը գլոռ,—ասեց,—հո՛ յախես պրծացրի անդգամ կնկանս ձեռիցը, սրանից դենը ի՛նչ ուղում ա ըլնի. որ էն աշխարքումը Կարե կարասի միջին էլ տնկվեմ, դուս չգամ, յա թե չէ Դժոխքի կրակում էրվեմ, փոթոթվեմ, է՛լի ախումս չի:

¹ Տպագիր տեքստում հաջորդում է՝ էլ բոլիաեմենե՛ր, որը բանահավաքի ձեռքով ջնջված է (Մ. Կ.):

վի կացալ, էկալ տուն: Անցկացալ մի օր, էրկու օր, իրեք օր, մի շաբաթ, օրեն մի օրը ասեց. «էթամ, տենամ կնիկս ինչ հալի ա. մեռա՞լ, սա՞ղ մնաց»:

էկալ, էկալ, հասալ ֆորի դրադը: Անկաջ դրեց, ի՛նչ տենա՞ ֆորի միջիցը մի ընե՛նց ղըժլըժոցի, մի ընե՛նց հարայ-հրոցի ձեն ա գալի, որ աստոծ փրկի, ազատի:

Քարը մի քիչ դեն տարալ թե չէ, տեհալ ընդիան ձեն տվին. «Ա՛սու սիրուն, ա՛յ հողածին, ի՛նչ կըլնի՞ էդ քարը դեն քցես, մի ըստիան դու գանք, էս Անդգամ կնկա ձեռիցը պրծնենք. հալբաթ մընք էլ մի օր քու լավությունի տակիցը դուս կգանք»:

էդ մարդի մեղքն էկալ, քարը բանձրացրեց, ֆորի բերանը բաց արեց, տեհալ, ըհ՛, ընդիան Սատանեքը իրար ենուցը դուս էկան, ֆորի շորս բոլորը կաննեցին: Սատանեքանցը որ տեհալ, վախլությունիցը քիչ մնաց լեղի-մեղին պատուի:

Համա Սատանեքանց մենծը մոտացալ նրան.— Մի՛ վախի,— ասեց,— դու որ մեզ ըսենց մի լավություն արիր, էն Անդգամ կնկա ձեռիցը պրծացրիր, պտի քու լավությունի տակիցը դուս գանք՝ մընք էլ քե՛զ մի լավություն անենք: Ես,— ասեց,— հրեա կէթամ, կմնենմ թագավորի աղջկա փորը. ի՛նչ դեղ, դարման անեն, ի՛նչ հեքիմ բերեն, չեմ դուս գա: էս որ կլսես,— ասեց,— վե կկենաս, կգաս թագավորի կուշտը. «Թագա՛վորն ապրած կենա,— կասես,— ես քու աղջկանը կլավացնեմ»: Հենց որ կմնենա աղջկա օթախը, ալբիալը ես դուս կգամ, կէթամ. աղջիկը կլավանա, կըլնի ոնց որ մորեն մին:

Սատանեն էս կասի ու աներևութք կըլնի: էս մարդն ա՛ վե կկենա, կգա իրանց տունը: Անց կկենա մի վախտ, սաղ գեղը չալ կըլնի, թե. «Թագավորի աղջիկը գժվել ա, քառասուն տակ-զընջլով նրա ձեռ ու ոտը կապել են, քցե մի օթախ. աշխարումն էլ հեքիմ չի մնացե, բերել են՝ լավանալու ճար, իլլաջ շիլնում»:

էս մարդը էս որ կլսի, վե կկենա կէթա թագավորի կուշտը:

— Խի՞ ես էկե,— կհարցնի թագավորը:

— Ես հեքիմ եմ,— կասի,— էկել եմ աղջկանդ լավացնեմ:

— Թե լավացրիր,— կասի թագավորը,— ի՛նչ ուզես՝ կտամ:

Սրան կտանեն աղջկա օթախը: Կտենա, դորթ որ, հրեն քառասուն տակ զընջլով ձեռ ու ոտը կապված: Կմոտանա աղջկանը, սուտ մուտ գիր կանի, ինքն իրան կփընթփընթա, սաքի թե աղոթք ա

ասում: Սատանեն սրան որ կտենա, ալբիալը դուռ կգա աղջկա փո-
րիցը, կէթա:

— Տե՛ս,— կասի Սատանեն,— ըստիան էթում եմ Հնդստա-
նու թագավորի աղջկա փորը մենեմ: Համա չըլնեմ-չիմանամ գաս
ընդե հա՛, թե չէ իմաց կաց՝ նրան կթողամ, քու փորը կմենեմ:

— Զէ՛,— կասի,— հո չեմ գժվե. գալիս եմ՝ ի՛նչ անեմ:

Սատանեն կթողա, կէթա: Էդ մարդը աղջկա զընչինեբը եդ կա-
նի, կրեբի թագավորի կուշտը: Աղջիկը կլավանա, կըլնի ոնց որ
մորեն մին: Թագավորը կուրախանա, աշխարով մին կըլնի:

— Ա՛յ մարդ,— կասի,— ուզա՛ տամ:

— Թագա՛վորը սաղ ըլնի,— կասի,— ի՛նչ տաս՝ դաբուլ եմ:

— Բաս որ ըտենց ա, իմ աղջիկը տալիս եմ քեզ. տա՛ր, մորդ
կաթի նման քեզ հալալ ա. շունքի դու չըլնեիր՝ նրան լավացնելու
ճար, իլլաջ չէր ըլնի:

Թագավորը բերում ա աղջիկը սրան ա տալի, օխտն օր, օխտը
գշեր հարսանիք անում:

Սրան թողանք ըստե, գանք խաբար տանք Սատանիցը:

Սատանեն էթում ա մենում Հնդստանու թագավորի աղջկա փո-
րը: Թագավորը աշխարումն էլ հեքիմ չի մնում՝ բերիլ ա տալի, չեն
կարում լավացնի: Վեբը խաբար են տալի թագավորին, թե՛ ֆլան
թագավորի փեսեն ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց գլուխ հեքիմ ա, թե լա-
վացնի՝ նա կլավացնի, էլ մարդ չէ: Հնդստանու թագավորը էն սհա-
թը մարդ ա զրկում էդ թագավորի կուշտը, ապսպարում, որ փեսին
զրկի, գա իրա աղջկանը լավացնի, թե չըրկեց,— ասում ա,— մենծ
դոշուն վե կունեմ, կէթամ վրեն կռիվ:

Էդ Հնդստանու թագավորի մարդն ա՝ ճամփի թաղարեք ա տե-
նում, վե կենում, ընկնում ճամփա: Գալիս ա, գալի, շատն ու քիչն
աստոծ գիտա, հասնում ա էդ թագավորի երկիրը:

Էթում ա թագավորին գլուխ տալի, ասում.— Թագա՛վորն ապ-
րած կենա, Հնդստանու թագավորի աղջիկը գժվել ա. լսել ա, որ քու
փեսեն ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց գլուխ հեքիմ ա, կանչում ա, որ նրան
լավացնի:

Խեղճ փեսեն մնացել էր էրկու ջրի արանքին. չէր իմանում ինչ
անի, չէթար՝ պտի էրկու թագավորի արանքը կռիվ դուռ գար. էթար՝
վախում էր Սատանեն աղջկանը թողար, գար մենեբ իրա փորը:

Միտք արեց, միտք արեց, վերջն ասեց. «Ջրհանդամը գլու, կէթամ, ինչ ըլնում ա՛ ըլնի»:

էս մարդն ա՛ ճամփի թաղարեք ա տենում, Հնդստանու թագա-վորի ղրկած մարդի հեննա վե կենում, ընկնում ճամփա: Գալիս ա, գալիս ա, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, մի օր, էրկու օր, իրեք օր, մախլասի՝ մի շարաթ¹, հասնում ա Հնդստան: Էթում ա դուզ թա-գավորի ամարաթը, թագավորին գլուխ տալի, ընդե կաննում:

— Յլա՛ն հեքիմը դո՛ւ ես,— հարցնում ա թագավորը:

— Հա՛, թագա՛վորն ապրած կենա, ես եմ,— ասում ա:

— Իմ աղջկանը կարա՞ս լավացնի:

— Բանն աստոծ,— ասում ա,— թագա՛վորը սաղ ըլնի:

էս մարդին տանում են թագավորի աղջկա օթախը: Տենում ա՛ հրեն աղջիկը զընջլնեքով կապկպած ա: Սատանեն սրան որ տե-նում ա, ձեն ա տալի.— Ա՛յ մարդ, չէ՞ ես քեզ ասեցի՝ չգաս. դու ո՞նց սիրտ արիւր էկար:

— Սո՛ւա, Սատանա աղպեր,— ասում ա,— ես հո չե՛մ էկե սրան լավացնեմ. էկել եմ քեզ իմաց տամ, որ էն Անդգամ կնիկը ֆորի միջիցը դուս ա էկե, քու եննուցը ման ա գալի: Լսել ա, որ էկել ես Հնդստան, ինքն էլ վեր ա կացի, էկե քու հավարին. ճար ունես՝ տե՛ս:

— Ամմա՛ն, ասսու սիրուն,— ասում ա Սատանեն,— բաս որ ըտենց ա՛ դուս գամ ըստիան փախնեմ, էթամ ուրիշ երկիր, քանի էն կնիկը չի էկե, ինձ գտի:

Սատանեն էս ասում ա թե չէ, թագավորի աղջկա փորիցը դուս ա գալի, փախնում: Աղջիկը ալրիալը լավանում ա, ըլնում ոնց որ մորեն մին: Նոր էդ մարդը աղջկա զընջլնեքը եդ ա անում, տանում թագավորի կուշտը:

Թագավորը ուրախանում, աշխարով մին ա ըլնում: Բերում ա էդ մարդին իրա քաշովը մին ոսկի ա տալի, ճամփու դնում էլ եդ իրանց երկիրը:

¹ Տպագիր տեքստում այս արտահայտութիւնը բանահավաքի ձեռքով չընչ-ված է (Մ. Կ.):

